

יצחק אבינו וארץ ישראל

הרב אשר פויכטוונגר
שליח בשיקגו (תשס"ב)
כיום רכז תיכון מדעי-טכנולוגי כפר בתיה

כדי לשרוד את היום-יום האדם זקוק לפרנסה, למזון וקורת גג. כדי שהמין האנושי ישרוד האדם צריך לפרות ולרבות. גם אבותינו עמדו באתגרים סביב שאלת הפרנסה והזיווג. מיד עם כניסתו של אברהם לארץ כנען לאחר שעזב את מולדתו ומשפחתו הוא נאלץ להגר למצרים בגלל סכנת הרעב (בראשית י"ב, י). גם יעקב אבינו נאלץ לרדת למצרים יחד עם כל משפחתו בגלל סכנת הרעב, ובסוף נאלץ אף להשתקע שם (בראשית מ"ה-מ"ו). יעקב אבינו נאלץ גם לרדת לחרן כדי לשאת אישה (בראשית כ"ח).

בניגוד אליהם, יצחק אבינו, שגם עמד באתגרים זהים לא יוצא מהארץ הקדושה לחוץ-לארץ כדי לשאת אישה או מפני הרעב. כדי לשאת אישה שולח אברהם את אליעזר עבדו לחרן להביא משם אישה לבנו ליצחק. אברהם אף מזהיר את העבד שאף אם האישה לא תסכים לבוא איתו לארץ כנען, לא יצא יצחק מהארץ: "הַשְּׁמֵר לָךְ פֶּן תָּשִׁיב אֶת בְּנֵי שְׁמָה" (בראשית כ"ד, ו).

בהמשך יצחק מתמודד עם הרעב ובעקבות דברי ה' אליו: "וַיֵּרָא אֵלָיו ה' וַיֹּאמֶר אֵל תְּרַד מִצְרָיִם שָׁכַן בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אָמַר אֵלָיךְ. גֹּוֹר בְּאֶרֶץ הַזֹּאת וְאֶהְיֶה עִמָּךְ וְאֶבְרַכְךָ..." (בראשית כ"ו, ב-ג), הוא איננו יוצא מהארץ לחוץ-לארץ, בניגוד לאביו אברהם ולבנו יעקב. אגב, נעיר כי ההלכה היהודית גם מכירה בצרכים הללו של פרנסה ונשיאת אישה ומתירה לצאת לחוץ-לארץ עבורם, ואך מידת חסידות היא להישאר בארץ בתנאים הללו, וכדברי הרמב"ם: "אסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לעולם אלא ללמוד תורה או לישא אשה או להציל מן העכו"ם ויחזור לארץ וכן יוצא הוא לסחורה אבל לשכון בחוצה לארץ אסור אא"כ חזק שם הרעב ... ואף על פי שמותר לצאת אינה מדת חסידות שהרי מחלון וכליון שני גדולי הדור היו ומפני צרה גדולה יצאו ונתחייבו כלייה למקום".

המדרש (ב"ר ס"ד, ג) פירש את מעלתו של יצחק כך: "אמר רבי הושעיה: את עולה תמימה, מה עולה אם יצאת חוץ לקלעים היא נפסלת, אף את אם יצאת חוץ לארץ נפסלת". במילים אחרות, חז"ל קישרו את קדושתו של יצחק ומעלתו לניסיון העקדה שאותו עבר יצחק. בניסיון העקדה יצחק היה מודע למעשיו של אביו שעמד לשוחטו ומסר את נפשו. יצחק התגבר על תכונות אנושיות יסודיות של רצון לשרוד ומסר את נפשו על ציווי ה'. ניתן לומר שהקב"ה דן אותו במידה כנגד מידה וסייע בידו הן בהישרדות מפני הרעב והן בנישואיו להעמיד לעצמו המשכיות, כך שלא יצטרך לצאת עבורם לחוץ-לארץ.

הרב יהושע שפירא (באתר ישיבת רמת-גן, שיעור לפרשת תולדות: "גור בארץ הזאת") אף מוסיף, כי התנהגותם של האבות אברהם ויעקב מלמדת "שאבותינו לא היו שקועים בעולם רוחני עליון שבו הדאגה לאוכל, לכסף ולרווחה אינה שייכת בו. לא עלתה על דעתם של אבותינו המחשבה שיש סתירה בין העולם הגשמי לעולם הרוחני", לעומתם "יצחק אבינו הוא יוצא דופן מבין האבות. בכל התלבטות שייצחק עומד בפניה - בשאלת נשיאת אישה ושבר הרעב, הוא מכריע לטובת ארץ ישראל... בסופו של דבר הכרעתו של יצחק לא מותירה ויתור על שום דבר, אלא הוא נשאר בארץ ומקבל אישה, ונשאר בארץ ומוצא מאה שיערים".

לדעתי, בוודאי שדבקו של יצחק בארץ, לא היתה אפשרית אילולא ציווי ה', "גור בארץ הזאת", הרי אף הוא היה בדרכו למצרים ורק בגלל ההתגלות האלוקית והברכה שהובטחה לו הוא עצר בגרר. אך מעשיו הם בגדר מעשה אבות סימן לבנים להתקדש ולהתאמץ בשמירת המצוות ובכך לזכות לברכה שההישרדות הגשמית לא תבוא על חשבון זו הרוחנית.

בימים אלו של מגפת הקורונה העולמית שבה הקיום הפיזי שלנו עומד בסכנה, הקיום הכלכלי שלנו מתערער, אך גם הקיום הרוחני שלנו נפגע בגלל שיבוש הסדרים בבתי הספר ובתי המדרש וההגבלות על ההתקהלויות הקהילתיות אנו בהחלט זקוקים לברכה ולעצה כך שההישרדות הגשמית לא תבוא על חשבון זו הרוחנית.

לתגובות: alongarin@gmail.com